

УДК 371.13.81

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МЕНЕДЖЕРІВ В США

Палінчак В.М.

Ужгородський національний університет

Стаття присвячена розгляду проблем менеджменту. Визначено зміст поняття «менеджмент». Розглянуто основні наукові підходи до професійної підготовки менеджерів у вищих навчальних закладах США. Проаналізовано деякі методи і форми професійної підготовки менеджерів. Значна увага звертається на аналіз особистісно-професійних властивостей менеджерів, які необхідні їм у забезпеченні професійної діяльності. Підкреслюється значимість американського досвіду у галузі менеджменту і професійній підготовці фахівців для України.

Ключові слова: США, менеджмент, професійна підготовка, наукові підходи, методи.

Постановка проблеми. Управління (або «менеджмент») – специфічний вид діяльності, спрямованої на досягнення певних передбачених цілей виробничо-господарською організацією (підприємством), яка функціонує в ринкових умовах, шляхом раціонального використання її матеріальних, трудових і фінансових ресурсів. Ефективний менеджмент забезпечує досягнення високих результатів діяльності.

Загальноприйнятим у науковій літературі є погляд, згідно з яким фундатором концепції управління як специфічного виду діяльності є американський менеджмент, який створив образ менеджера-професіонала в галузі організації та управління, сформувавши найбільшу у світі управлінську інфраструктуру, вклав кошти в розвиток і популяризацію ідей менеджменту в країні й за кордоном. Його провідне значення у світі, вплив на розвиток теорії і практики управління безперечні. Саме тому вивчення американського досвіду управління і підготовки управлінських кадрів набуває актуальності для України в умовах реформування вітчизняної економіки, переходу її на інноваційний шлях розвитку.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Різні аспекти менеджменту активно досліджуються вітчизняними вченими (Б. Андрушкін, І. Кулініч, Л. Орбан-Лембрик, Я. Стрельчук, Ф. Хміль, В. Яковенко та ін.). У вітчизняній педагогічній літературі висвітлюється стан, розвиток і досвід освітньої системи США (В. Кремень, Л. Огірко, О. Романовський, М. Степко, О. Тарасова та ін.) Однак сучасні підходи до професійної підготовки майбутніх менеджерів у вищих навчальних закладах США не були предметом окремого глибокого наукового пошуку.

Метою статті є аналіз сучасних підходів до професійної підготовки майбутніх фахівців менеджменту в США.

Виклад основного матеріалу. Аналіз наукової літератури свідчить, що серед учених відсутня єдина позиція стосовно розуміння управління (менеджменту). У відомій праці М.Х. Мескона, М. Альберта, Ф. Хедоурі «Основи менеджменту» менеджмент розглядається як уміння досягати поставленої мети, використовуючи працю, інтелект інших людей, як галузь знань, які допомагають здійснити цю функцію, а також в значенні мистецтва управління, яке проявляється в нестандартності, оригінальності рішень, швидкій реакції, імпровізації [1].

Термін «управління» в США використовується стосовно таких основних сфер: управління системами машин, технологічними процесами; управління діяльністю групи, колективу, який вирішує певне завдання; управління процесами, які відбуваються в живих організаціях.

Часто «управління» використовується в дуже вузькому значенні. Наприклад, існують суттєві відмінності в програмах у процесі професійної підготовки фахівців менеджменту для різних галузей: «Державне управління», «Державна політика і управління», «Бізнес-управління» та ін.

Менеджерська діяльність пов'язана з аналізом і діагностикою ситуацій, визначенням основних завдань, тенденцій; висуненням управлінських альтернативних варіантів дій, оцінкою кожної альтернативи, визначенням найбільш адекватних вимогам дій; розробкою конкретного курсу (програми дій), який був би найбільш ефективним. Все це передбачає наявність в сучасного менеджера багатьох специфічних професійних та особистісних якостей і вмінь. Серед них найбільш важливими є: уміння керувати, взаємодіяти з людьми, що передбачає: високий рівень розвитку комунікативних здібностей, емпатію, об'єктивність, толерантність, лідерські якості, креативність; здатність створювати цілісну картину навколишньої дійсності, що передбачає: вміння відчувати політичний клімат та економічну ситуацію, вміння формувати позитивну громадську думку, прогнозувати розвиток; здатність мислити чітко і ясно, що передбачає: творчу уяву, цілісність та аналітичність мислення, інтуїцію, відчуття реальності, здатність приймати правильні рішення; здатність успішно завершувати справу, що передбачає: високий рівень саморозвитку і самомотивації, ентузіазм, амбіційність, здоровий глузд, адаптивність; особистісна зрілість, що передбачає: професійність, адекватну самооцінку, чітке усвідомлення сильних і слабих сторін, прагнення до самовдосконалення, етичну поведінку, лояльність, стресостійкість.

Менеджер також повинен мати широкий світогляд, бути хорошим психологом, добре відчувати ризики, вміти проводити маркетингові дослідження.

Деякі американські вчені (Д. Ліммерк, Б. Кунінгтон) зосередили увагу на пріоритетних індивідуально-особистісних якостях менеджера: нестандартне мислення, допитливість, винахідливість, емоційна стійкість, відкритість, гучкість,

колом біля викладача, робочі столи і стільці можна за необхідності переставляти в будь-якому порядку, що сприяє інтерактивності навчального процесу.

Дослідження навчального процесу в США свідчить про наявність чітких тенденцій переходу до інтерактивного навчання, що відкриває нові можливості для взаємодії викладача і студентів, а також студентів між собою. В центрі інтерактивного навчання – ідея про те, що процес навчання є таким же важливим, як і результат. В такому випадку цінність навчального курсу базується на процесі здобування знань і досвіду, а не простому акумулюванню окремих фактів [4].

Серед інтерактивних методів широко використовуються рольові і ділові ігри, тренінги, метод проектів.

Є підстави вважати, що найбільш популярним у педагогічній практиці підготовки менеджерів є кейс-метод, або метод вивчення конкретних ситуацій (МКС). Його було започатковано в Гарвардській школі бізнесу ще в 1921 р., активно він почав використовуватися в останні десятиріччя. Цей метод дає змогу через колективну творчу дискусію на прикладі конкретної абсолютно правдивої ситуації, що містить оригінальний практичний досвід, виробити у слухачів цілком конкретні практичні навички.

У найбільш загальному вигляді метод конкретних ситуацій (МКС) являє собою опис дійсних подій, що мали місце в процесі управлінської діяльності, ведення бізнесу в словах, цифрах і образах. Це ніби «зріз» цього процесу, фіксація його динаміки в певних часових межах, що ставить студента перед вибором шляхів вирішення проблем і подальших дій.

Відповідно до цього методу студенти аналізують і обговорюють реальні управлінські ситуації. Вони ставлять себе на місце менеджерів, описаних в «ситуації», аналізують різні складові проблеми і рекомендують можливі варіанти її вирішення. Навчальні завдання містять той же об'єм незавершеної інформації, який був доступний менеджерам в реальному перебігу проблемної ситуації. Очікується, що після вивчення ситуації студент прийде до свого висновку, а після обговорення конкретних ситуацій (КС) в групі внесе до неї необхідні зміни. КС як метод навчання будується на відтворенні шляхом моделювання реальної ділової ситуації, так, щоб відображати найбільш загальне в управлінні. Конкретні ситуації та їх обговорення в аудиторії дають можливість ознайомлення з численними підходами до вирішення проблеми з позицій різного знання справи, досвіду, спостережень відносно розглянутої проблеми. Те, що кожен учасник процесу приносить із собою в групу для визначення і формулювання ситуаційної проблеми, для її аналізу і вироблення рішення, може бути дуже важливим.

КС дозволяє «зібрати» знання багатьох управлінських дисциплін і розділів менеджменту воедино, здійснюючи на практиці міждисциплінарний підхід до змісту освіти і надаючи можливість як в цілому, так і вибірково інтенсивно обговорювати широке коло проблем.

Не можна не відзначити таку особливість професійної підготовки фахівців у США, як максимальна індивідуалізація навчання. Американські психологи й педагоги виробили чіткий механізм здійснення індивідуального навчання майбутніх бізнесменів і менеджерів. Його особливості полягають у: 1) відсутності жорстких термінів часу, виділених на вивчення курсу, що дозволяє студенту просуватися у студіюванні навчального матеріалу зі швидкістю, яка відповідає його здібностям; 2) суворій вимозі повного засвоєння матеріалу, за якої перехід до нових тем можливий тільки після засвоєння попередніх; 3) складанні програми навчання самим студентом за допомогою комп'ютера та під методичним керівництвом викладача; 4) використанні лекцій тільки як форми спрямування у навчання (а не як основного джерела інформації); 5) необхідності самостійного навчання, критичного мислення при засвоєнні матеріалу, творчого підходу до навчального процесу; 6) підвищеної ролі письмових робіт; 7) використанні спеціального персоналу методистів-консультантів (інспекторів) для багаторазової перевірки знань, негайного підведення підсумків роботи студента, корекції спрямування самостійного навчального процесу, керівництва та нагляду за процесом отримання знань. Система індивідуального навчання прищеплює навички самостійної роботи, «вчить студентів навчатися», дозволяє використовувати старшокурсників в якості консультантів (інспекторів) для допомоги молодшим студентам у самостійному навчанні.

Позитивні риси й переваги системи індивідуального навчання докладно висвітлив науковець О. Романовський. Перша й, можливо, найголовніша перевага полягає в тому, що така система знімає проблему стресових ситуацій, які виникають в американських ВНЗ зі студентами під час їхнього навчання. Проблема стресів є дуже важливою для вищої школи США: їх зазнають майже всі студенти, і викликано це здебільшого стислими термінами, відведеними на засвоєння матеріалу, складання заліків та іспитів. Студенти зазнають стресів незалежно від рівня попередньої підготовки, здібностей, сімейних умов, стану здоров'я тощо. Найчастіше вони виникають унаслідок психологічних перевантажень, що спричиняються необхідністю засвоювати великі обсяги нового фактичного матеріалу, самостійно планувати свій час і фінансові ресурси, ефективно їх використовувати, своєчасно складати заліки та іспити. Другою перевагою є право студента завжди отримати консультацію та індивідуальну допомогу. Третью – його право складати залік або іспит з матеріалу, що вивчається, тільки тоді, коли студент його засвоїв і буде готовий до складання заліку або іспиту. Така система визнана в США «безстресовою», вона зменшує відсів студентів і не калічить їхніх доль [5, с. 116-117].

Висновки. Вища школа США перебуває в пошуках нових ефективних форм і методів професійної підготовки менеджерів, переходу до інтерактивних методів навчання, індивідуалізації навчального процесу. Всі ці питання мають важливе значення для України і вимагають подальшого дослідження.

Список літератури:

1. Мескон М. Х., Альберт М, Хедури Ф. Основы менеджмента / Пер. с англ. / М. Х. Мескон, М. Альберт, Ф. Хедури. – М. Дело, 1992. – 702 с.
2. Каверина Э. Ю. Тенденции развития высшего образования США: Дис. ... канд. экон. наук: 08.00.14 / Элина Юрьевна Каверина. – М., 2007. – 246 с.
3. Gleitman G. The process of the activation of the education in Universities / G. Gleitman, J. Y. Herring-Smith. – New York: Longmann & Sons, 2007. – 242 p.
4. Bly R. W. Advertising Manager's Handbook / R. W. Bly. – Prentice Hall Englewood Cliffs, NJ, 1993. – 800 p.
5. Романовський О. О. Теорія і практика зарубіжного досвіду в підприємницькій освіті України: Монографія / О. О. Романовський. – К.: Деміур, 2002. – 399 с.

Палинчак В.М.

Ужгородский национальный университет

**НАУЧНЫЕ ПОДХОДЫ К ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКЕ
МЕНЕДЖЕРОВ В США****Аннотация**

Статья посвящена рассмотрению проблем менеджмента. Раскрыто содержание понятия «менеджмент». Рассмотрены основные научные подходы к профессиональной подготовке менеджеров в высших учебных заведениях США. Проанализированы некоторые методы и формы профессиональной подготовки менеджеров. В статье значительное внимание уделено анализу личностных и профессиональных качеств менеджеров, необходимых в их профессиональной деятельности. Подчеркивается значение американского опыта в сфере менеджмента и профессиональной подготовки менеджеров для Украины.

Ключевые слова: США, менеджмент, профессиональная подготовка, научные подходы, методы.

Palinchak V.M.

Uzhgorod National University

**SCIENTIFIC APPROACHES TO THE PROFESSIONAL TRAINING
OF MANAGERS IN USA****Summary**

This article deals with the problem of management. The meaning of the term «management» is defined and the most important scientific approaches to the professional training of managers are considered. Some popular methods and forms of professional training of future managers are analyzed. Considerable attention is paid to highlighting of the main professional skills and personal features of modern managers in the field of their professional activity. The importance of American experience in the development of modern paradigm of management and professional training in Ukraine has been found out.

Keywords: USA, management, professional training, scientific approaches, methods.